

**Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen vammaispalvelulain mukaisen
henkilökohtaisen avun myöntämisen perusteet 1.11.2025 alkaen**

Tulevaisuuslautakunta 13.12.2023 § 140

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen apu	3
2.1 Myönnettävä tuntimäärä.....	5
3 Henkilökohtaisen avun edellytykset.....	6
3.1 Henkilökohtainen apu vaativiin omahoidollisiin tehtäviin.....	8
3.2 Henkilökohtaisen avun palvelu lapsille ja nuorille	8
4 Palvelun hakeminen ja palvelutarpeen arvio	9
5 Palvelun myöntämisen perusteet	9
6 Henkilökohtaisen avun järjestämistavat	10
6.1 Työnantajamalli	11
6.2 Palvelusetelipalvelu.....	11
6.3 Ostopalvelu	12
7 Henkilökohtaisen avun järjestäminen matkoille, lisätunnit ja korvattavat kulut	12
7.1 Korvattavat kulut matkojen osalta.....	13
Liite 1 Kotona tehtävät hoitotoimenpiteet henkilökohtaisena avustamisena	14
Liite 2 Ammatillisesti tuotettu henkilökohtainen apu	15

1 Johdanto

Myöntämisen perusteet sisältää tiedot palvelusta, järjestämistavasta, asiakasryhmästä ja palvelun myöntämisen edellytyksistä. Myöntämisen perusteet tulevat voimaan 1.11.2025 alkaen ja ovat voimassa toistaiseksi.

Vammaispalvelulain (675/2023) 9-11 § mukaista henkilökohtaista apua on oikeus saada vammaisella henkilöllä, joka tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisissä toimissa, työssä tai opiskelussa tai vuorovaikutuksessa, vapaa-ajan toiminnassa tai yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Henkilökohtaisen avun tarkoituksena on varmistaa, että vammaisen henkilön itsemääräämisoikeus toteutuu tasavertaisesti muiden kanssa, myös silloin kun vammaisen henkilö tarvitsee apua.

2 Vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen apu

Vammaispalvelulain 2 § sovelletaan erityispalveluiden järjestämiseen niille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä.

Vammaispalvelulain perusteella järjestetään palveluita vain, jos muussa laissa tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Asiakkaan edusta säädetään sosiaalihuoltolain 4 ja 5 §:ssä.

Vammaispalvelulakia sovelletaan lain 2 §:ssä määritellyyn vammaiseen henkilöön. Tämä tarkoittaa, että oikeus vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin on henkilöllä, joka täyttää kaikki vammaisen henkilön määritelmässä mainitut edellytykset. Vammaispalvelulaissa on lisäksi säädetty kunkin palvelun osalta palvelukohtaisista myöntämisedellytyksistä, jotka vammaisen henkilön on myös täytettävä ollakseen oikeutettu kyseiseen palveluun.

Vammaispalvelulain 9 §:n mukaan vammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua, jos hän tarvitsee toisen henkilön apua: päivittäisissä toimissa, työssä tai opiskelussa tai

vuorovaikutuksessa, vapaa-ajan toiminnassa tai yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Henkilökohtainen apu ei ole puolesta tekemistä esimerkiksi asiakkaan puolesta asiointi vaan edellytetään vähintään asiakkaan fyysistä läsnäoloa.

Vammaispalvelulain 9 §:n mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään vammaiselle henkilölle vain silloin, kun sosiaalihuoltolain tai jonkin muun lain nojalla annettavat ensisijaiset sosiaalipalvelut tai tukitoimet eivät ole saajalleen riittäviä tai sopivia. Henkilökohtaisen avun palveluun oikeutetulla vammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus vamman tai pitkäaikaissairauden vuoksi välttämättömään maksuttomaan henkilökohtaiseen apuun. Henkilökohtaisen avun tarkoituksena on, että vammaisen henkilön itsemääräämisoikeus toteutuu yhdenvertaisesti muiden kanssa niissäkin tilanteissa, joissa hän tarvitsee toisen henkilön apua.

Vammaispalvelulain 9 §:n mukaan vammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua päivittäisissä toimissa, työssä ja opiskelussa sen verran kuin hän välttämättä tarvitsee. Huippu-urheilu rinnastetaan työntekoon, jos kyseessä on urheilija, joka saa apurahaa tai jolle urheilu turvaa muuten toimeentulon. Jos kyseessä ei ole apurahaa saava huippu-urheilija, henkilökohtaista apua myönnetään kuten yleensäkin vapaa-ajan toimintoihin.

Lisäksi vammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua vuorovaikutuksessa, vapaa-ajan toiminnassa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa yhteensä vähintään 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan henkilön välttämätöntä avuntarvetta. Jos vammaiselle henkilölle on myönnetty henkilökohtaista apua, hän voi käyttää sitä leiritoiminnassa muun muassa rippileireillä ja harrastuksissa.

Henkilökohtaiseen apuun voi osana palvelun kokonaisuutta kuulua sellaisia avustajan toteuttamia itsehoitoa vastaavia toimenpiteitä, jotka liittyvät terveyden ylläpitoon sekä pitkäaikaisen sairauden ohjeiden mukaiseen hoitoon. Itsehoitoa vastaavat toimenpiteet ovat sellaisia, jotka vammaisen henkilö tekisi itse, jos toimintarajoite ei olisi esteenä, esimerkiksi lääkkeiden antaminen, katetrointi ja haavanhoito (liite 1). Henkilökohtaisella avulla ei ole tarkoitus korvata kotihoidon tai kotisairaanhoidon palveluita. Pohteen on järjestettävä vammaiselle henkilölle ja tarvittaessa avustajalle näiden toimenpiteiden edellyttämä ohjaus. Itsehoitoa vastaavien toimenpiteiden sisältö voi vaihdella henkilökohtaisen avun toteuttamistavoissa.

Asiakkaiden palvelutarpeen taustalla on pitkäaikainen tai pysyvä vamma tai sairaus, jonka takia heillä on erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisen elämän toiminnoista. Henkilökohtainen apu kattaa ne asiat ja tehtävät, jotka vammaisen henkilö muutoin tekisi itse toimintaympäristöissään ja elinolosuhteissaan. Palvelun myöntämisen edellytyksenä on, että vammaisen henkilö kykenee muodostamaan ja ilmaisemaan tahtonsa avun sisällöstä. Vammaisen henkilö voi tarvita tukea tahtonsa muodostamiseen ja ilmaisemiseen. Arvioinnin lähtökohtana on aina vammaisen henkilön tarpeet ja hänen yksilöllinen elämäntilanne ja eri elämänvaihe.

Päivittäisillä toimilla tarkoitetaan toimia, joita ihmiset elämässään tekevät joka päivä tai harvemmin, mutta toistuvasti tietyin väliajoin. Päivittäisiä toimia ovat tavanomaisessa elämässä tehtävät toimet, kuten kotityöt, pukeutuminen, henkilökohtaisen hygienian hoito ja wc-käynnit. Tavanomaiset elämäntoiminnot ovat jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita, joiden katsotaan kuuluvan yleisesti yhteiskunnassa hyväksyttäviin toimintoihin. Tavanomaisen elämän toimintoihin kuuluvat asuminen, työssä käyminen, opiskeleminen, liikkuminen, asioiminen, yhteiskunnallinen osallistuminen, vapaa-ajan toiminnot, vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa ja perhe-elämä.

Vammaispalvelulain mukaisessa henkilökohtaisessa avussa henkilö itse määrittelee avustamisen ja palvelun toteutuksen tarpeen. Tarkasteltaessa eroa hoitoon ja huolenpitoon, voi asiaa havainnollistaa seuraavasti:

Tehtävä:	Toteutuksen määrittelee:
Hoito, huolenpito	Huoltaja, omainen, hoitaja.
Henkilökohtainen apu	Vammaisen henkilö.

Henkilökohtaista apua ei voi pääsääntöisesti käyttää kuntoutuksen tai sairaalassaolon aikana.

2.1 Myönnettävä tuntimäärä

Myönnettävä henkilökohtaisen avun tuntimäärä perustuu lähtökohtaisesti asiakkaan palvelutarpeeseen ja asiakassuunnitelmaan. Vammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua päivittäisissä toimissa, työssä ja opiskelussa siinä laajuudessa, kun vammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee. Lisäksi vammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua vuorovaikutuksessa, vapaa-ajan toiminnassa ja yhteiskunnallisessa

osallistumisessa yhteensä vähintään 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan henkilön välttämätöntä avuntarvetta. Asiakkaan vapaa-ajan osallistuminen voidaan järjestää myös alle 30 tunnilla kuukaudessa palvelutarpeen perusteella.

Henkilökohtaisen avun palvelu voi olla osa asumisen tuen kokonaisuutta. Palvelun tarkka sisältö määritellään asiakkaan asiakassuunnitelmassa. Asumisen tuen palvelua saavalla asiakkaalla voi olla oikeus henkilökohtaiseen apuun kodin ulkopuoliseen osallistumiseen ja harrastamiseen. Asiakkaan palvelukokonaisuudessa huomioidaan asumispalvelun henkilökunnan mahdollisuus avustaa kotona ja kodin ulkopuolella, jota voidaan henkilökunnalta kohtuudella edellyttää ja josta voi muodostua osa asiakkaan vapaa-ajan palvelusta.

3 Henkilökohtaisen avun edellytykset

Henkilökohtaisen avun käyttö edellyttää vammaiselta henkilöltä kykyä tehdä omaan elämään liittyviä päätöksiä. Vammainen asiakas antaa toimintaohjeet henkilökohtaista apua toteuttavalle avustajalle kaikissa palvelun järjestämistavoissa. Vammaisen henkilön pitää tällöin kyetä johtamaan ja ohjaamaan tilannetta ja toimintaa, jossa avustaja työskentelee (=työn johtajana/ ohjaajana toimiminen). Vammaisen henkilön tulee pystyä muodostamaan oma tahtonsa asiasta ja ilmaisemaan se muille sekä tarvittaessa myös pystyä muuttamaan tavoitteitaan tarkoituksenmukaisella tavalla kulloinkin olemassa olevien olosuhteiden mukaisesti. Vammainen henkilö kykenee omalla ilmaisutavallaan kertomaan tavoitteensa siitä, mitä hän haluaa avustajan avustamana tehdä. Olennaista on, että vammainen henkilö kykenee muodostamaan ja ilmaisemaan tahtonsa toiminnan sisällön osalta. Sen sijaan hänen ei tarvitse kyetä määrittelemään esimerkiksi sitä, missä ja milloin toiminta tapahtuu.

Jos henkilökohtaista apua hakee henkilö, jolla on ensisijaisesti jokin muu kuin fyysiseen toimintakykyyn liittyvä vamma, esimerkiksi kehitysvamma, aivovamma tai psyykinen sairaus, on keskeistä henkilön oman tahdon selvittäminen. Oman tahdon selvittämisessä on huomioitava, että henkilön voi olla vaikeaa ilmaista omaa avun tarvettaan. Selvittämisessä tulee hyödyntää asiakkaan käyttämiä kommunikaatiokeinoja ja mahdollistaa riittävä tuki tahdon ilmaisemiseksi. Oikeutta henkilökohtaiseen apuun ei muodostu, jos asiakkaan tahdon ilmaiseminen on muiden henkilöiden tekemien tulkintojen varassa asiakkaan eleistä ja ilmeistä eikä asiakkaan omaa

mielipidettä voida luotettavasti selvittämään. Henkilökohtainen avustaja ei ole hoitajan tavoin vastuussa asiakkaasta, eikä voi fyysisesti rajoittaa asiakasta.

Henkilökohtaista apua voidaan myöntää tarvittaessa vammaiselle vanhemmalle, jos hän tarvitsee apua hoitaakseen ja kasvattaakseen hänen huollossaan olevaa lasta. Palveluntuottajan on huomioitava vammaisen henkilön alaikäiset lapset palvelua toteuttaessaan. Avustajilla on tällöin oltava valmiudet turvalliseen vuorovaikutukseen myös asiakkaan lasten kanssa. Avustaja avustaa asiakasta toimimaan vanhempana vanhemman ohjauksessa. Vastuu lasten kasvatuksesta ja hoidosta on vanhemmilla.

Varhaiskasvatuksen palvelu ja sosiaalihuoltolain mukainen lapsiperheiden kotipalvelu ovat ensisijaisia palveluita suhteessa vammaispalvelulain mukaiseen henkilökohtaiseen apuun, kuitenkin niin, että ratkaisua tehdessä otetaan huomioon perheen kokonaistilanne. Henkilökohtaisella avulla ei voida korvata perhetyötä.

Vammaispalvelulain 33 § mukaan hengityslaitteen varassa elävällä henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jonka elämän ylläpitäminen edellyttää henkitorviavanteen kautta toteutettavaa tai muuta pysyvää taikka pitkäaikaista ympärivuorokautisesti laitteen avulla toteutettavaa hengitystukihoitoa. Hengityslaittehoitoon perehtynyt lääkäri antaa lääketieteellisen lausunnon, onko kyseessä vammaispalvelulaissa tarkoitettu hengityslaitteen varassa elävä henkilö. Hengityslaitteen varassa elävän henkilön terveydenhoito on terveydenhuollon vastuulla, jossa myös arvioidaan henkilön lääketieteellinen tarve, apuvälineet ja kuntoutus.

Jos hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle on myönnetty henkilökohtainen apu kotiin ja/tai kodin ulkopuolella, on hänen välttämätön tarve erityisiin hoitotoimenpiteisiin eri vuorokauden aikoina otettava huomioon henkilökohtaisen avun laajuudesta päätettäessä. Hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle on yksilöllisten erityistarpeiden perusteella mahdollistettava tarvittaessa oman avustajan antama apu sairaala- tai kuntoutusjaksolla.

Hengityslaitteen varassa elävien henkilöiden henkilökohtainen apu toteutetaan käytännössä hoitoringin avulla, joka voi koostua henkilökohtaisista avustajista sekä Pohteen terveydenhuollon ammattihenkilöistä.

3.1 Henkilökohtainen apu vaativiin omahoidollisiin tehtäviin

Jos asiakkaalla on terveydenhoitoon liittyviä vaativia omahoidollisia tehtäviä, joihin hän tarvitsee henkilökohtaista apua, voidaan asiakkaalle tarvittaessa myöntää henkilökohtainen apu ammatillisesti tuotettuna.

Vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen apu ammatillisesti tuotettuna sisältää henkilökohtaisen avustajan asiakkaalle toteuttamia vaativia omahoidollisia toimenpiteitä, jotka liittyvät terveydenhoitoon, hoitotoimenpiteisiin tai lääkehoitoon (liite 2). Palvelussa palveluntuottajalta edellytetään lääkehoitosuunnitelmaa, työntekijäkohtaisia lääkelupia ja vähintään terveydenhuollon nimikesuojattu ammattihenkilön koulutusta (lähihoitaja).

Asiakkaan terveydenhoitoon liittyvien vaativien omahoidollisten työtehtävien tulee olla pysyvä osa henkilökohtaisen avustajan työnkuvaa.

3.2 Henkilökohtaisen avun palvelu lapsille ja nuorille

Henkilökohtaisen avun tulee vastata lapsen vammaisuudesta eikä hänen iästään johtuviin tarpeisiin. Avuntarpeen arvioinnissa tulee lähteä siitä, mikä on vammattoman lapsen mahdollisuus ja kyky toimia itsenäisesti kullakin ikätasolla ja miten henkilökohtaisella avulla, voidaan turvata vammaiselle lapselle nämä samat mahdollisuudet liikkumiseen, sosiaalisiin suhteisiin, harrastuksiin ja muihin tavanomaisen elämän toimintoihin. Henkilökohtainen avustaja ei vastaa lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista esimerkiksi taitojen opettamisesta.

Alaikäisen hakijan tulee täyttää palvelun yleiset myöntämisen perusteet, jotka on kuvattu kappaleessa 5 ”Palvelun myöntämisen perusteet”. Nuoren aikuisen kohdalla on arvioitava ja tuettava itsenäistymisen taitojen kehittymistä osana palvelua ja sen tavoitteet kirjataan asiakassuunnitelmaan.

Palvelun myöntämisessä tulee huomioida se, että tavanomaiseen elämään kuuluu huoltajien rooli kuljettaa ja myös avustaa lapsia ja nuoria harrastuksissa ja kodin ulkopuolisissa vapaa-ajan toiminnoissa. Tavanomaisia huoltajan velvollisuuksia ja lapsen oikeutta henkilökohtaiseen apuun arvioidaan sen mukaan, miten itsenäisesti saman ikäiset lapset tavanomaisesti toimivat ja toisaalta sen mukaan, mitkä ovat henkilökohtaista apua hakevan lapsen yksilölliset tarpeet.

4 Palvelun hakeminen ja palvelutarpeen arvio

Uutta hakijaa ohjataan tekemään Omaolo-kysely, joka auttaa arvioimaan oikeutta henkilökohtaiseen apuun. Omaolo-sivusto löytyy verkko-osoitteesta www.omaolo.fi.

Henkilökohtaista apua haetaan sähköisellä tai kirjallisella hakemuksella, jonka hakija tai hänen valtuuttamansa henkilö täyttää tai asia saatetaan vireille suullisesti esimerkiksi yhteydenoton yhteydessä Pohteen vammaispalvelujen toimialueella. Hakemuksen liitteeksi pyydetään lääkärintodistus tai muu terveydenhuollon asiantuntijan tekemä laaja-alainen arvio hakijan toimintakyvystä. Pääsääntöisesti lääkärintodistus tai terveydenhuollon asiantuntijan lausunto ei saa olla yli kuusi (6) kuukautta vanha.

Sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaisessa palvelutarpeen arvioinnissa selvitetään hakijan toimintakyky ja palveluiden tarve. Palvelutarpeen arvioinnilla hakija tavataan pääsääntöisesti kotikäynnillä tai muussa toimintaympäristössä. Arviointi tehdään hakijan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa ja arvioinnissa huomioidaan hakijan vammasta tai sairaudesta aiheutunut toimintarajoite, lääkärinlausunto ja arvio hakijan vammaisuudesta sekä mahdollinen muun asiantuntijan lausunto. Arviointi tehdään hakijan ja tarvittaessa hänen omaistensa ja läheistensä sekä muiden toimijoiden kanssa huomioiden hakijan tarvitsema kommunikaation tuki.

5 Palvelun myöntämisen perusteet

Henkilökohtaista apua järjestettäessä vammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen päivittäisissä toimissa, työssä tai opiskelussa tai vuorovaikutuksessa, vapaa-ajan toiminnassa tai yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Vammaisella henkilöillä on diagnoosista riippumatta oikeus saada henkilökohtaista apua, jos hän täyttää laissa mainitut palvelun myöntämisedellytykset.

Jos hakijalle myönnetään vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen apu, tulee asiakkaan asiakassuunnitelmaan ja päätökseen kirjata asiakkaan tarvitsema henkilökohtaisen avun järjestämistapa, henkilökohtaisen avun määrä sekä sijaisjärjestelyt. Lisäksi asiakassuunnitelmaan

kirjataan muut käytettävissä olevat palvelut. Päätöksen hakijan oikeudesta henkilökohtaiseen apuun tekee vammaispalvelun viranhaltija. Palvelun myöntäneen viranhaltijan vastuulla on valvoa palvelun toteutumista.

Kaikista poikkeustilanteista tulee olla erillinen sosiaalityöntekijän päätös. Esimerkiksi kahden henkilökohtaisen avustajan käyttö samanaikaisesti on poikkeuksellista ja on mahdollista vain sosiaalityöntekijän päätöksellä.

Henkilökohtaista apua ei myönnetä pelkästään kuntoutumisen ajalle, jos hakijan kuntoutuminen on kesken eikä arviota vamman/sairauden pysyvyydestä ei voida todentaa.

Jos avun ja avustamisen tarve perustuu pääosin hoivaan, hoitoon ja valvontaan, tulee siihen vastata muulla tavoin kuin henkilökohtaisella avulla. Tällaista hoivaa, hoitoa ja valvontaa on ainakin sellainen hoito ja huolenpito, jota annetaan pääasiassa lääketieteellisin perustein tai sellainen hoito ja huolenpito, jota on annettavissa henkilön vammaisuudesta tai sairaudesta riippumatta, esimerkiksi ns. perushoito. Palveluntarpeeseen vastataan muilla sosiaali- ja terveystalvotuksilla.

6 Henkilökohtaisen avun järjestämistavat

Henkilökohtaista apua voidaan järjestää työnantajamallilla, ostopalveluna, hyvinvointialueen omana toimintana tai palvelusetelillä. Palvelu voidaan järjestää myös yhdistämällä eri toteuttamistapoja. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä viranhaltija arvioi asiakkaalle soveltuvan henkilökohtaisen avun toteuttamistavan yhdessä asiakkaan kanssa. Pohteella on kuitenkin oikeus päättää henkilökohtaisen avun järjestämistavoista asiakkaan vamman aiheuttamat rajoitteet, yksilölliset olosuhteet, elämäntilanne ja henkilön oma mielipide huomioiden. Työnantajamallin edellyttää, että vammaisen henkilö on antanut suostumuksensa työnantajana toimimiseen, mikä on kirjattu asiakassuunnitelmaan. Ennen suostumuksen antamista vammaiselle henkilölle on annettava riittävä selvitys työnantajan vastuista ja velvollisuuksista. Perheenjäsen ei voi toimia avustajana muuten kuin erityisestä syystä. Päätöksen tekee vammaispalvelun viranhaltija. Palvelun myöntänyt viranhaltija kirjaa asiakassuunnitelmaan toimintatavan sijaisjärjestelyä edellyttävissä tilanteissa kaikkien palvelun järjestämistapojen osalta.

6.1 Työnantajamalli

Vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen apu voidaan toteuttaa ensisijaisesti työsuhteessa toimivan henkilökohtaisen avustajan avulla, jolloin vammaisen henkilö palkkaa itselleen avustajan (=työnantajamalli). Avustettavan ja henkilökohtaisen avustajan välille syntyy työsuhde. Pohteen ja avustajan välille ei synny työsuhdetta tai muuta oikeudellista suhdetta. Avustettava määrittelee työnantajana itse avustajan työtehtävät perustuen asiakassuunnitelmaan ja päätökseen.

Työnantajamallissa avustettava vastaa työnantajalle kuuluvista lakisääteisistä velvoitteista.

Pohteen palkanmaksu avustajalle avustettavan puolesta ei poista avustettavan työnantaja-asemaa ja työnjohto-oikeutta. Viime kädessä vammaisen työnantajana vastaa siitä, että työntekijän (henkilökohtaisen avustajan) oikeudet työsuhteessa toteutuvat. Jos avustettava on vajaavaltainen, työnantajana toimii huoltaja tai muu edunvalvoja.

Pohde korvaa henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuneet kustannukset lakisääteisine maksuineen ja korvauksineen sekä muut avustajan palkkaamisesta aiheutuvat välttämättömät ja kohtuulliset kustannukset. Avustajan palkan sekä työnantajana toimimisesta aiheutuvien kulujen perusteet ja korvaamistapa on kirjattava asiakassuunnitelmaan ja päätökseen. Vammaista asiakasta tarvittaessa autetaan ja ohjataan avustajan palkkaamiseen ja työsuhteeseen liittyvissä asioissa Pohteen henkilökohtaisen avun keskuksessa.

6.2 Palvelusetelipalvelu

Palvelusetelin myöntämisen edellytyksenä (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelilaki 569/2009) on asiakkaan kyky toimia itsenäisesti palvelumarkkinoilla. Lisäksi asiakkaan täytyy pystyä toteuttamaan valintaoikeuttaan esimerkiksi palveluntuottajaa valitessaan. Tarvittaessa asiakkaan lähiverkosto voi tukea asiakasta.

Palvelusetelillä asiakas hankkii tarvitsemansa henkilökohtaisen avun valitsemaltaan Pohteen hyväksymältä yksityiseltä palveluntuottajalta Palse.fi portaalista. Vammaisen henkilö toimii toimintakykynsä sallimissa rajoissa avustavan henkilön työn johtajana / ohjaajana.

Palveluntuottajalla on vastuu järjestää henkilökohtaisen avun työntekijälle perehdytys myös asiakkaan kotona tapahtuvassa avustamisessa ja huolehtia siitä, että työntekijällä on riittävä osaaminen tehtäviin.

6.3 Ostopalvelu

Ostopalvelussa viranhaltija valitsee asiakkaan tarpeisiin soveltuvan palveluntuottajan Pohteen kilpailuttamista palveluntuottajista ja sopii palveluntuottajan kanssa asiakkaan palvelun toteuttamisesta palvelutarpeen mukaisesti.

Henkilökohtainen apu ammatillisesti tuotettuna palveluna toteutetaan ostopalveluna.

7 Henkilökohtaisen avun järjestäminen matkoille, lisätunnit ja korvattavat kulut

Matkojen osalta asiakkaan tulee ensisijaisesti suunnitella ja kohdentaa voimassa olevan henkilökohtaisen avun päätöksen tunteja siten, että ne riittävät matkan ajalle. Jos asiakas tarvitsee lisätunteja tai henkilökohtaisen avustajan kulujen korvaamista, tulee niitä hakea erillisellä hakemuksella heti matkasta tietäessään, kuitenkin viimeistään kolme viikkoa ennen matkaa, jotta viranhaltijalla on kohtuullinen aika käsitellä hakemus. Lisätuntien määrää arvioitaessa otetaan huomioon esimerkiksi ympäristön esteellisyys sekä välttämättömien apuvälineiden tai kotihoidon palvelujen puuttuminen kohteessa. Henkilökohtainen avustaja on mahdollista palkata periltä matkakohteesta, jolloin avustajasta ei muodostu matkakustannuksia.

Viranhaltijan tulee selvittää ja arvioida tavanomaiseen elämään kuuluvien kohtuullisten loma- ja harrastematkojen määrä. Lomamatkojen osalta vammaisen henkilön tilannetta arvioidaan sen pohjalta, mitä ihmiset yleensä tekevät ja mitä kyseessä olevan ikäiset ja samassa asemassa olevat ihmiset yleensä tekevät ja mitä vammaisen henkilö on itse tehnyt tai harrastanut.

Jos matkalla henkilökohtaisena avustajana toimii poikkeuksellisesti omainen tai ystävä, tulee siitä sopia viranhaltijan kanssa. Palvelutarpeen arvioinnissa arvioidaan, mikä osa matkasta on avustajan työtehtäviä ja mikä osa voidaan katsoa tavanomaiseksi vapaa-ajaksi osana yhdessä tehtävää matkaa yksilöimällä avustajan tehtävät ja niiden kesto päiväkohtaisesti. Palkkiota ja korvausta maksettaessa huomioidaan, että osa omaisen tai läheisen matkasta katsotaan lomamatkaksi eikä siltä osin makseta palkkiota ja muita korvauksia.

7.1 Korvattavat kulut matkojen osalta

Työmatkoille, loma- tai kilpailumatkoille voidaan myöntää henkilökohtaisen avustajan palkkakustannusten lisäksi avustamisesta aiheutuvia kohtuullisia muita kustannuksia tositteita vastaan. Näitä voivat olla esimerkiksi henkilökohtaisen avustajan välttämättömät, tavanomaiset ja kohtuulliset majoitus- ja matkakulut. Jos vammainen henkilö ja hänen avustajansa yöpyvät samassa huoneessa tai majoituksessa, voidaan henkilökohtaisen avustajan osuus majoituksesta korvata. Jos majoitukseen ei sisälly aamiaista, sitä ei korvata erikseen. Henkilökohtaiselle avustajalle voidaan maksaa matkoilla kaikissa järjestämistavoissa ateriakorvaus, joka on verottajan ateriakorvauksen mukainen enimmäismäärä (13,25 euroa päivässä vuonna 2025). Henkilökohtaiselle avustajalle ei korvata matkavakuutusta, sillä se on matkan vapaaehtoinen lisäturva. Päivärahoja ei korvata matkan ajalta.

Korvattavia kustannuksia voivat olla työvuorossa olevan henkilökohtaisen avustajan kohtuulliset pääsylippukulut tai osallistumismaksut. Kustannusten arvioinnissa on huomioitava, että henkilökohtaisen avustajan osallistuminen voi olla maksutonta tilaisuuden järjestäjän toimesta, vammaiskortilla tai muulla vastaavalla järjestelyllä.

Liite 1 Kotona tehtävät hoitotoimenpiteet henkilökohtaisena avustamisena

Asiakkaan kotona tehtäviin hoitotoimenpiteisiin ja lääkehuoltoon liittyvä henkilökohtainen avustaminen voi olla esimerkiksi:

- lääkärin määräämien tai itsehoitolääkkeiden ottamisessa avustaminen,
- lääkkeiden jakaminen asiakkaan ohjauksessa ja valvonnassa:
- asiakas vastaa siitä, mitä lääkettä otetaan ja kuinka paljon, tai miten lääkkeet asetetaan dosettiin. Asiakas valvoo työntekijän tekemän lääkkeiden jaon ja on vastuussa siitä.
- katetroinnissa avustaminen:
 - virtsarakkokatetri, Cystofix (suprapubinen katetri),
 - virtsankeräyspussin tyhjentäminen tai vaihtaminen,
- verensokerin mittaamisessa tai insuliinikynän käytössä avustaminen,
- epilepsian kohtauslääkkeen antaminen, kun asiakas tai hoitotaho on antanut tästä etukäteen ohjeet ja perehdytyksen,
- limaimun toteuttaminen (suusta),
- letkuravitsemuksen toteuttaminen,
- hengityslaitteen käytössä avustaminen, jos asiakas pystyy asentamaan hengityslaitteen liitännän (maskin) ja hengityslaitte tukee kokonaisvaltaisesti hengitystä,
- uniapnean ylipainehengityshoito,
- avannepussin tyhjentäminen ja avanteen pohjalevyn vaihtaminen.
- PEG-ravitsemukseen liittyvät tehtävät:
 - ravinnonsiirtoletkun liittäminen ravintoliuospulloon tai -pussiin, ravintoliuksentiputusnopeuden säätäminen tai ruokintaletkun huuhtelu voivat asiakkaan ohjaamina kuulua avustustehtäviin,
- muut vastaavat tehtävät.

Liite 2 Ammatillisesti tuotettu henkilökohtainen apu

Ammatillisen henkilökohtaisen avun tehtäviin kuuluvat tarvittaessa seuraavat toimenpiteet:

- työntekijän suorittama katetrointi,
- henkilökohtaisen avustajan toteuttama lääkkeiden jakaminen:
 - työntekijä suorittaa lääkkeiden jakamisen eli ottaa lääkkeet paketista ja laittaa ne avustettavan henkilön saataville esimerkiksi dosettiin, ilman että asiakas tätä valvoo
 - pistoksena annettavat lääkkeet:
 - työntekijä annostelee insuliinin tai muun lääkkeen ja suorittaa sen pistämisen
- vaativan haavanhoidon toteuttaminen (kun haavanhoito on mahdollista toteuttaa kotiooloissa erillisen terveydenhuollon ohjeistuksen mukaisesti):
 - esimerkiksi pysyvä tai toistuva painehaavanhoito
- hengityskoneen käytössä avustaminen
- PEG-ravitsemukseen liittyvät tehtävät:
 - säännöllisiin työtehtäviin kuuluva PEG-letkun vaihtaminen
- suolen toimintaan ja tyhjennykseen liittyvät toimenpiteet:
 - esimerkiksi suolen toimittaminen peräruiskeella tai vastaavalla
- intiimihygieniä:
 - genitaalialueiden puhtaanapito tai vastaavat tehtävät, jotka edellyttävät välitöntä kosketusta genitaalialueisiin
- limanimu hengitysteistä
- muut vastaavat tehtävät.